

МИШЉЕЊЕ О ДЕКЛАРАЦИЈИ О КАНОНУ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

ЗУОВ је присуствовао на обе конференције, и размотрио **Декларацију о канону српске књижевности (приказ и предлози за поступања Министарства)** и начелно подржава закључке који су донети. Такође, *Законом о основама система образовања и васпитања* (Службени гласник РС, бр. 88/2017; 27/201810/19 и 6/2020) дефинисано је осамнаест циљева образовања и васпитања. Један од циљева образовања управо се односи на неговање српског језика: развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине.

Циљ изучавања предмета Српски језик јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности. Из овако постављеног циља, јасно је да је изучавање овог предмета усмерено на развијање и очување националног идентитета. Националним оквиром образовања и васпитања поред општих универзалних вредности наводи се да су у образовно-васпитни систем уткане и вредности које су посебно важне за систем. Због тога смо свакако истог мишљења да предмету Српски језик/Српски језик и књижевност треба дати посебан (натпредметни) статус будући да се многи циљеви и исходи образовања, кључне и међупредметне компетенције (ЗОСОВ) остварују посредством изучавања овог предмета.

Ипак, јасно је да су вештине које се стичу на часовима српског језика и књижевности (вештине читања и разумевања, вештине писања и говора) основне за развијање свих кључних и међупредметних компетенција које су прописане ЗОСОВ-ом, као и достизање општих и специфичних компетенција које су значајне за сваки предмет у образовном систему. С обзиром на то да је усвојени и постојећи План наставе и учења производ свих законских аката, на ојачавању статуса предмета могуће је понајпре радити у слободним и ваннаставним активностима. ЗУОВ ће у наредном периоду уз сарадњу са свим релевантним институцијама, а нарочито са Републичким педагошким заводом из Републике Српске, радити на обукама и подршци у настави предмета од националног значаја, самим тим и настави српског језика.

Један од закључака Друге међукатедарске конференције је и ослањање на стручну помоћ и сарадњу катедри за србистику приликом прецизног дефинисања канонских дела. ЗУОВ је, као и до сада, апсолутно отворен за ову врсту сарадње. У комисијама за израду програма поред сарадника, наставника из школа, увек су били заступљени и професори са србистичких катедри, као и чланови Друштва за српски језик и књижевност, Института за српски језик и књижевности итд. Јавни позив за сараднике ЗУОВ-а је увек отворен за све стручњаке који могу дати свој допринос. ЗУОВ је и до сада истрајно и промишљено радио на плановима и програмима наставе и учења за основно и средње образовање и васпитање, и њихову основу су чинила остварења чије су уметничке вредности, својим истраживањима у оквиру србистичких катедри, потврдиле наука о књижевности и наука о језику. ЗУОВ је више пута позивао релевантне институције да **одреде део програма који ће бити утемељен на канону и стога сталан**, и поздравља

ову активност. Нажалост, никада није урађен Оквир националног курикулума који би јасно прописао која би дела и писци (ако је реч о уметничкој књижевности) морали бити у програму, дакле, нема тзв. великог канона, који би и комисијама ЗУОВ-а олакшао посао. Да бисмо до њега дошли, потребна је сарадња СВИХ релевантних институција – филолошких факултета, учитељских факултета, па и САНУ. У доба глобализације, у коме је присутно снажно мешање различитих народа, култура и религија, очекује се да кроз образовање особа постане грађанин света, а да притом сачува свој национални идентитет, свој језик, своју културу, друштвену, моралну и духовну баштину. Због тога поздрављамо ову активносту коју ће у будућности спровести србистичке катедре, и уколико је катедрама приликом рада на успостављању канона потребно искуство наших сарадника утемељено на дугогодишњем припремању програма, радо ћемо се одазвати.

Скрећемо пажњу на закључке који се тичу *стандарда компетенција наставника*, јер је неопходно поједине захтеве ускладити са ЗОСОВ-ом и Стандардима који одређују управо компетенције наставника. ЗОСОВ предвиђа читав спектар циљева и исхода који захтевају од наставника методичке и педагошке вештина које се не заснивају **искључиво** на показивању и доказивању уметничких вредности, како је у декларацији наведено, већ се ослањају и на актуелизацију, критичко мишљење, вредновање, смислено учење. С тим у вези Завод подржава све активности везане за иницијално образовање будућих наставника (које је до сада, кроз различита вредновања нашег образовног система, оцењено као слабо развијено на факултетима, те у стратегији постоји низ активности на интезификацији сарадње између факултета, школа и Завода на поспешивању наставничког иницијалног образовања), а нарочито заједничке активности које можемо спровести са Факултетима, како на побољшању иницијалног образовања (методичке и педагошке вештине у односу на уметничку вредност дела), тако и касније на унапређивању стручног усавшавања наставника. Потребно је подржати образовни систем и установе у оквиру њега да спроводе активности усмерене на важност познавања српског језика и књижевности. Важно је имати у виду да се, осим кроз наставу српског језика и књижевности, језичке компетенције развијају и кроз наставу других наставних предмета, као и да се национални идентитет не негује само језиком, стога је ово један од циљева за чије спровођење је неопходна синергија активности које се остварују кроз различите школске предмете, али и примена интерсекторског приступа. Интерсекторски приступ ће се остваривати кроз формирање заједничког тела релевантних институција (из нацрта стратегије 2030).

Још један од послова је и израда анализе статуса српског језика и књижевности на свим нивоима образовања укључујући и високошколске установе, као и компетенција ученика/студената и њихових наставника (из нацрта стратегије 2030), што се такође подударе са закључцима декларације.

МПНТР је у Стратегију образовања уврстило низ активности које представљају посредну и непосредну подршку Српском језику. Једна од активности је **Промоција стандардизованог српског језика**, која подразумева пружање подршке образовним институцијама на промовисању стандардизованог српског језика, што подразумева да високошколске установе интензивно сарађују са школама, министарством и Заводима, учествују у изради програма али и у васпитном раду, мотивацији, популаризацији и унапређивању наставе српског језика. Овој активности претходи успостављање сарадње и плана активности са САНУ – Институт за српски језик, Одбор за стандардизацију српског језика и припрема материјала за образовно-васпитне установе са циљем промовисања стандардизованог српског језика у складу са заједничким језичким

оквиром (правописна и граматичка правила стандардног српског језика). Дакле, Завод за унапређивање образовања и васпитања, а самим тим и Министарство просвете, науке и технолошког развоја не само да начелно подржава декларацију, већ у досадашњим нормативима постоје стандарди и исходи који се односе на све важне теме из декларација, али је и кроз стратегију планирано низ активности које се односе на јачање српског језика и националног идентитета. У оквиру таквих активности, у припреми је посебан портал као вид подршке развијању и јачању свести о натпредметном статусу српског језика.

Из свега наведеног очигледно је да је српски језик треба да заузме натпредметни статус пошто се кроз њега укрштају и међупредметно повезују и други предмети. Министарство просвете, науке и технолошког развоја, и Завод за унапређивање образовања и васпитања, подржаће закључке ваше конференције и покренути активности како би српски језик добио натпредметни статус, како би се остварио основни циљ с почетка овог обраћања: развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине.